

VIỆN HÀN LÂM
KHOA HỌC XÃ HỘI VIỆT NAM
HỌC VIỆN KHOA HỌC XÃ HỘI

PHẠM THỊ HƯƠNG GIANG

**QUYỀN NĂNG KINH TẾ CỦA PHỤ NỮ NÔNG THÔN
TRONG MÔ HÌNH HỢP TÁC XÃ KIỂU MỚI
Ở VIỆT NAM**

LUẬN ÁN TIẾN SĨ KINH TẾ

HÀ NỘI - 2020

VIỆN HÀN LÂM
KHOA HỌC XÃ HỘI VIỆT NAM
HỌC VIỆN KHOA HỌC XÃ HỘI

PHẠM THỊ HƯƠNG GIANG

**QUYỀN NĂNG KINH TẾ CỦA PHỤ NỮ NÔNG THÔN
TRONG MÔ HÌNH HỢP TÁC XÃ KIỂU MỚI
Ở VIỆT NAM**

Ngành : Kinh tế phát triển

Mã số : 9.31.01.05

LUẬN ÁN TIẾN SĨ KINH TẾ

NGƯỜI HƯỚNG DẪN KHOA HỌC:

- 1. TS. Phùng Quốc Chí**
- 2. TS. Phan Vĩnh Điền**

HÀ NỘI - 2020

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan Luận án “Quyền năng kinh tế của phụ nữ nông thôn trong mô hình hợp tác xã kiểu mới ở Việt Nam” là công trình nghiên cứu của riêng tôi, các số liệu nêu trong luận án là trung thực. Những kết luận khoa học của luận án chưa từng được công bố trong bất kỳ công trình nào khác.

Tác giả luận án

Phạm Thị Hương Giang

MỤC LỤC

MỞ ĐẦU	1
Chương 1: TỔNG QUAN TÌNH HÌNH NGHIÊN CỨU LIÊN QUAN ĐẾN ĐỀ TÀI LUẬN ÁN	15
1.1. CÁC NGHIÊN CỨU LIÊN QUAN ĐẾN MÔ HÌNH HỢP TÁC XÃ VÀ HỢP TÁC XÃ KIỂU MỚI	15
1.1.1. Các nghiên cứu quốc tế	15
1.1.2. Các nghiên cứu ở Việt Nam.....	16
1.2. CÁC NGHIÊN CỨU LIÊN QUAN ĐẾN LAO ĐỘNG NỮ NÔNG THÔN VÀ QUYỀN NĂNG KINH TẾ CỦA PHỤ NỮ NÔNG THÔN TRONG MÔ HÌNH HỢP TÁC XÃ	19
1.2.1. Các nghiên cứu quốc tế	19
1.2.2. Các nghiên cứu ở Việt Nam.....	23
1.3. CÁC NGHIÊN CỨU VỀ TÁC ĐỘNG CỦA NÂNG CAO QUYỀN NĂNG KINH TẾ CỦA PHỤ NỮ NÔNG THÔN ĐẾN SỰ PHÁT TRIỂN KINH TẾ - XÃ HỘI	28
1.3.1. Tác động của nâng cao quyền năng kinh tế của phụ nữ nông thôn đến quá trình phát triển về kinh tế	28
1.3.2. Tác động của nâng cao quyền năng kinh tế của phụ nữ nông thôn đến quá trình phát triển về xã hội	29
1.4. NHỮNG VẤN ĐỀ ĐẶT RA VÀ HƯỚNG NGHIÊN CỨU CỦA LUẬN ÁN	30
1.4.1. Những vấn đề đặt ra cần tiếp tục nghiên cứu.....	30
1.4.2. Hướng nghiên cứu của luận án	31
Chương 2: CƠ SỞ LÝ LUẬN VÀ THỰC TIỄN VỀ QUYỀN NĂNG KINH TẾ CỦA PHỤ NỮ NÔNG THÔN TRONG MÔ HÌNH HỢP TÁC XÃ KIỂU MỚI	34
2.1. KHÁI NIỆM VỀ MÔ HÌNH HỢP TÁC XÃ KIỂU MỚI VÀ QUYỀN NĂNG KINH TẾ CỦA PHỤ NỮ NÔNG THÔN TRONG MÔ HÌNH HỢP TÁC XÃ KIỂU MỚI	34

2.1.1. Khái niệm về mô hình hợp tác xã kiểu mới.....	34
2.1.2. Khái niệm về quyền năng kinh tế của phụ nữ nông thôn trong mô hình HTX kiểu mới.....	40
2.2. NỘI DUNG VÀ TIÊU CHÍ ĐÁNH GIÁ QUYỀN NĂNG KINH TẾ CỦA PHỤ NỮ NÔNG THÔN TRONG MÔ HÌNH HỢP TÁC XÃ KIỂU MỚI.....	47
2.2.1. Nội dung quyền năng kinh tế của phụ nữ nông thôn trong mô hình hợp tác xã kiểu mới.....	47
2.2.2. Tiêu chí đánh giá quyền năng kinh tế của phụ nữ nông thôn trong mô hình hợp tác xã kiểu mới	49
2.3. CÁC YẾU TỐ ẢNH HƯỞNG ĐẾN QUYỀN NĂNG KINH TẾ CỦA PHỤ NỮ NÔNG THÔN TRONG MÔ HÌNH HỢP TÁC XÃ KIỂU MỚI.....	52
2.3.1. Các yếu tố vĩ mô	52
2.3.2. Các yếu tố vi mô	54
2.4. KINH NGHIỆM NÂNG CAO QUYỀN NĂNG KINH TẾ CỦA PHỤ NỮ NÔNG THÔN TRONG MÔ HÌNH HỢP TÁC XÃ CỦA MỘT SỐ NƯỚC TRÊN THẾ GIỚI VÀ BÀI HỌC KINH NGHIỆM CHO VIỆT NAM	59
2.4.1. Kinh nghiệm về bảo đảm và thực hiện quyền năng kinh tế của phụ nữ nông thôn trong mô hình hợp tác xã của một số nước trên thế giới.....	59
2.4.2. Bài học kinh nghiệm cho Việt Nam về nâng cao quyền năng kinh tế của phụ nữ nông thôn trong mô hình hợp tác xã kiểu mới	64
Chương 3: THỰC TRẠNG QUYỀN NĂNG KINH TẾ CỦA PHỤ NỮ NÔNG THÔN TRONG MÔ HÌNH HỢP TÁC XÃ KIỂU MỚI Ở VIỆT NAM	67
3.1. TỔNG QUAN VỀ THỰC TRẠNG MÔ HÌNH HỢP TÁC XÃ KIỂU MỚI VÀ PHỤ NỮ NÔNG THÔN THAM GIA PHÁT TRIỂN KINH TẾ Ở VIỆT NAM	67
3.1.1. Thực trạng phát triển của mô hình hợp tác xã kiểu mới ở Việt Nam hiện nay	67
3.1.2. Thực trạng phụ nữ nông thôn tham gia phát triển kinh tế	74

3.2. THỰC TRẠNG QUYỀN NĂNG KINH TẾ CỦA PHỤ NỮ NÔNG THÔN TRONG MÔ HÌNH HỢP TÁC XÃ KIỂU MỚI Ở VIỆT NAM	79
3.2.1. Sự thay đổi về năng lực kiểm soát, định đoạt, chi phối nguồn lực sản xuất	79
3.2.2. Sự thay đổi về năng lực tiếp thu, sử dụng các kiến thức, kỹ năng trong phát triển sản xuất.....	84
3.2.4. Sự thay đổi về năng lực tham gia, ra quyết định và thụ hưởng thành quả trong mô hình hợp tác xã kiểu mới	90
3.3. PHÂN TÍCH THỰC TRẠNG CÁC YẾU TỐ ẢNH HƯỞNG ĐẾN QUYỀN NĂNG KINH TẾ CỦA PHỤ NỮ NÔNG THÔN TRONG MÔ HÌNH HỢP TÁC XÃ KIỂU MỚI Ở VIỆT NAM	93
3.3.1. Nhóm yếu tố vĩ mô	93
3.3.2. Nhóm yếu tố vi mô	99
3.4. ĐÁNH GIÁ CHUNG VỀ QUYỀN NĂNG KINH TẾ CỦA PHỤ NỮ NÔNG THÔN TRONG MÔ HÌNH HỢP TÁC XÃ KIỂU MỚI Ở VIỆT NAM	106
3.4.1. Điểm mạnh và nguyên nhân	106
3.4.2. Hạn chế và nguyên nhân.....	108
Chương 4: GIẢI PHÁP NÂNG CAO QUYỀN NĂNG KINH TẾ CỦA PHỤ NỮ NÔNG THÔN TRONG MÔ HÌNH HỢP TÁC XÃ KIỂU MỚI Ở VIỆT NAM.....	115
4.1. BỐI CẢNH QUỐC TẾ VÀ TRONG NƯỚC TÁC ĐỘNG ĐẾN QUYỀN NĂNG KINH TẾ CỦA PHỤ NỮ NÔNG THÔN TRONG MÔ HÌNH HỢP TÁC XÃ KIỂU MỚI Ở VIỆT NAM	115
4.1.1. Bối cảnh quốc tế.....	115
4.1.2. Bối cảnh trong nước.....	116
4.2. PHÂN TÍCH SWOT VỀ QUYỀN NĂNG KINH TẾ CỦA PHỤ NỮ NÔNG THÔN TRONG MÔ HÌNH HỢP TÁC XÃ KIỂU MỚI Ở VIỆT NAM	119
4.2.1. Điểm mạnh:.....	120
4.2.2. Điểm yếu:	121

4.2.3. Cơ hội:.....	121
4.2.4. Thách thức:	122
4.3. QUAN ĐIỂM VỀ NÂNG CAO QUYỀN NĂNG KINH TẾ CỦA PHỤ NỮ NÔNG THÔN TRONG MÔ HÌNH HỢP TÁC XÃ KIỂU MỚI Ở VIỆT NAM	123
4.3.1. Chủ trương của Đảng về nâng cao quyền năng kinh tế của phụ nữ nông thôn Việt Nam và phát triển mô hình hợp tác xã kiểu mới	123
4.3.2. Quan điểm về nâng cao quyền năng kinh tế của phụ nữ nông thôn trong mô hình hợp tác xã kiểu mới ở Việt Nam.....	126
4.4. GIẢI PHÁP NÂNG CAO QUYỀN NĂNG KINH TẾ CỦA PHỤ NỮ NÔNG THÔN TRONG MÔ HÌNH HỢP TÁC XÃ KIỂU MỚI Ở VIỆT NAM GIAI ĐOẠN 2020 - 2030	127
4.4.1. Nhóm giải pháp về chính sách thúc đẩy sự phát triển của mô hình HTX kiểu mới và sự tham gia của phụ nữ nông thôn trong mô hình hợp tác xã kiểu mới.....	127
4.4.2. Nhóm giải pháp liên quan đến các nội dung về quyền năng kinh tế của phụ nữ nông thôn trong mô hình HTX kiểu mới	129
4.4.3. Nhóm giải pháp nâng cao hiệu quả hoạt động của các hợp tác xã và nâng cao năng lực tự chủ của phụ nữ nông thôn.....	137
4.5. KHUYẾN NGHỊ.....	138
4.5.1. Đối với Chính phủ, các bộ, ngành, Ủy ban nhân dân tỉnh/thành phố	138
4.5.2. Đối với Hội Liên hiệp Phụ nữ Việt Nam.....	140
KẾT LUẬN.....	143
DANH MỤC CÔNG TRÌNH CÔNG BỐ CỦA TÁC GIẢ.....	146
DANH MỤC TÀI LIỆU THAM KHẢO.....	141
PHỤ LỤC	155

DANH MỤC CÁC CHỮ VIẾT TẮT

CPTPP	Hiệp định Đối tác toàn diện và tiến bộ xuyên Thái Bình Dương
CNH, HĐH	Công nghiệp hóa, hiện đại hóa
CMCN 4.0	Cuộc Cách mạng công nghiệp lần thứ tư
ICA	Liên minh hợp tác xã quốc tế
ILO	Tổ chức Lao động quốc tế
FAO	Tổ chức Lương thực và Nông nghiệp Liên hợp quốc
HTX	Hợp tác xã
LHPN	Liên hiệp Phụ nữ
LĐTBOXH	Lao động, Thương binh và Xã hội
NCS	Nghiên cứu sinh
Nxb	Nhà xuất bản
XHCN	Xã hội chủ nghĩa
STEM	Khoa học, công nghệ, kỹ thuật và toán học
UN Women	Cơ quan phụ nữ Liên hợp quốc

DANH MỤC CÁC BẢNG

Bảng 3.1. So sánh mô hình HTX kiểu cũ và mô hình HTX kiểu mới ở Việt Nam.....	69
Bảng 3.2. Tình hình hoạt động của các hợp tác xã ở Việt Nam giai đoạn 2013-2018	73
Bảng 3.3. Phân bố lực lượng lao động theo thành thị, nông thôn (2013-2019).....	75
Bảng 3.4. Cơ cấu lao động có việc làm theo giới tính và một số ngành kinh tế (2013-2019).....	75
Bảng 3.5. Tỷ lệ lao động nữ khu vực nông thôn và lao động nữ có trình độ chuyên môn	85
Bảng 3.6. Điều kiện để được vay vốn.....	97
Bảng 3.7. Nguyên nhân không tham gia tập huấn, đào tạo nâng cao năng lực ...	98
Bảng 1. Nhóm tuổi của phụ nữ tham gia và không tham gia HTX	155
Bảng 2: Học vấn của phụ nữ tham gia HTX.....	155
Bảng 3. Học vấn của phụ nữ không tham gia HTX.....	156
Bảng 4: Phân loại hộ gia đình của phụ nữ tham gia HTX	156
Bảng 5: Phân loại hộ gia đình của phụ nữ không tham gia HTX	157
Bảng 6. Các hình thức làm kinh tế của phụ nữ không tham gia HTX.....	157

DANH MỤC CÁC HÌNH

Hình 3.1. Cơ cấu hợp tác xã trong các ngành, lĩnh vực năm 2018	72
Hình 3.2: Phân loại nhóm phụ nữ nông thôn ham gia hợp tác xã theo tỷ lệ tiếp cận vốn thời điểm trước và sau tham gia hợp tác xã.....	77
Hình 3.3: Phân loại nhóm phụ nữ nông thôn tham gia và không tham gia hợp tác xã theo các hình thức hỗ trợ thành viên	82
Hình 3.4: Phân loại nhóm phụ nữ nông thôn tham gia hợp tác xã theo các hình thức hỗ trợ của hợp tác xã với thành viên	79
Hình 3.5: Phân loại nhóm phụ nữ nông thôn tham gia hợp tác xã theo tỷ lệ tham gia hoạt động nâng cao năng lực trước khi tham gia hợp tác xã	86
Hình 3.6: Phân loại nhóm phụ nữ nông thôn tham gia hợp tác xã theo tỷ lệ tham gia hoạt động nâng cao năng lực sau khi tham gia hợp tác xã.....	86
Hình 3.7: Phân loại nhóm phụ nữ nông thôn tham gia hợp tác xã theo tỷ lệ các loại thông tin được hợp tác xã cung cấp cho thành viên.....	89
Hình 3.8: Phân loại nhóm phụ nữ nông thôn không tham gia hợp tác xã theo lý do không tham gia hợp tác xã	99